

Haftarah of VaYikra'

Isaiah 43:21-44:23

The Efficacy of Sacrifice

(21) The people which I formed for Myself, That they might tell of My praise. (22) Yet thou hast not called upon Me, O Jacob, Neither hast thou wearied thyself about Me, O Israel. (23) **Thou hast not brought Me the small cattle of thy burnt-offerings; Neither hast thou honored Me with thy sacrifices.** I have not burdened thee with a meal-offering, Nor wearied thee with frankincense. (24) Thou hast bought Me no sweet cane with money, Neither hast thou satisfied Me with the fat of thy sacrifices; But thou hast burdened Me with thy sins, Thou hast wearied Me with thine iniquities. (25) I, even I, am He that blotteth out thy transgressions for Mine own sake; And thy sins I will not remember. (26) Put Me in remembrance, let us plead together; Declare thou, that thou mayest be justified. (27) Thy first father sinned, And thine intercessors have transgressed against Me. (28) Therefore I have profaned the princes of the sanctuary, And I have given Jacob to condemnation, And Israel to reviling.

(כא) עם זו יצרתי לי תהלתִי
יִסְפְּרוּ. (כב) וְלֹא אֶתִי קָרָאתָ
יַעֲקֹב כִּי יִגְעַת בִּי יִשְׂרָאֵל. (כג)
לֹא הִבִּיאתָ לִּי שֶׁה עֲלֹתֶיךָ
וְזִבְחֶיךָ לֹא כַבְדֹתַנִּי לֹא
הָעֲבֹדֹתֶיךָ בְּמִנְחָה וְלֹא הוֹגַעְתֶּיךָ
בְּלִבְוָנָה. (כד) לֹא קָנִיתָ לִּי בַכֶּסֶף
קָנָה וְחֵלֶב זִבְחֶיךָ לֹא הֲרוֹיַתַנִּי
אֶךְ הָעֲבֹדֹתֶיךָ בְּחֹטְאוֹתֶיךָ
הוֹגַעְתַּנִּי בְּעוֹנוֹתֶיךָ. (כה) אֲנֹכִי
אֲנֹכִי הוּא מַחָה פְשָׁעֶיךָ לְמַעְנֵי
וְחֹטְאוֹתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר. (כו)
הַזְכִּירְנִי נִשְׁפָּטָה יַחַד סִפְּרָ אֶתֶּה
לְמַעַן תִּצְדֵּק. (כז) אָבִיךָ הֲרָאשׁוֹן
חָטָא וּמְלִיצִיךָ פָּשְׁעוּ בִּי. (כח)
וְאַחֲלַל שְׂרֵי קֹדֶשׁ וְאַתְּנָה לְחָרָם
יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְגְדוּפִים.

Abrabanel

Rashi explained that “Jacob, you have not called upon Me” [refers to] your turning to idolatry when you quickly tired of My service. “You did not bring the lambs of your offerings to Me,” but rather to the idols. This occurred in the era that King Ahaz sealed the doors of the Temple and erected altars throughout Jerusalem and Judea for sacrifices and incense. Indeed, his son Hezekiah confessed to this, saying: “Our fathers trespassed, turned their faces away from the Lord’s Tabernacle, closed the doors of the Temple, extinguished the lights, brought no incense, and offered nothing sacred to the God of Israel” (2 Chronicles 29:6-7).

[**Ibn Ezra**] applied “You did not bring the lambs of your offerings to Me,” as well as the rest of the verse, to Babylonia. [But they were unable to offer sacrifices in exile?]

The truth, however, accords with **my** interpretation, that this expresses the same idea as: “Does God desire burnt offerings and other sacrifices [as much as] He desires obedience to His word? Behold obedience is superior to sacrifice...” (1 Samuel 15:22).

שמואל א, טו

- כא** וַיִּקַּח הָעָם מֵהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר, רֵאשִׁית הַחֲרָם, לְזִבְחַ לַה' אֶל-הַיָּד, בְּגִלְגָל.
21 But the people took of the spoil, sheep and oxen, the choice of the consecrated things, to sacrifice unto the LORD thy God in Gilgal.'
- כב** וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל, הַחֲפֹץ לַה' בְּעֹלוֹת וּזְבָחִים, כְּשָׁמַע, בְּקוֹל ה': הֲנֵה שָׁמַע מְזִבַּח טוֹב, לְהִקְשִׁיב מִחֶלֶב אֵילִים.
22 And Samuel said: Does the LORD delight in burnt-offerings and sacrifices, as in hearkening to the voice of the LORD? Obedience is better than sacrifice, and attention [is better] than the fat of rams.
- כג** כִּי חֲטָאת-קָסָם מְרִי, וְאָוֶן וַתִּרְפֵּם הַפְּצָר: יְעוֹן, מְאַסְתָּ אֶת-דְּבַר ה', וַיִּמְאַסְדָּהּ, מִמֶּלֶךְ.
23 For rebellion is an entrancing sin, and stubbornness is as idolatry and teraphim. Because you have rejected the word of the LORD, He has also rejected you from being king.'

ישעיהו א

- י** שִׁמְעוּ דְבַר-ה', קְצִינֵי סֹדֶם; הֲאֶזְיִנוּ תוֹרַת אֱלֹהֵינוּ, עִם עֲמֹרָה.
10 Hear the word of the LORD, rulers of Sodom; listen to the law of our God, people of Gomorrah.
- יא** לְמַה-לִּי רַב-זְבָחֵיכֶם יֹאמֶר ה', שְׁבַעְתִּי עֹלוֹת אֵילִים וְחֶלֶב מְרִיאִים; וְדָם פָּרִים וּכְבָשִׂים וְעֵתוּדִים, לֹא חִפְצְתִּי.
11 To what purpose is the multitude of your sacrifices unto Me? says the LORD; I am full of the burnt-offerings of rams, and the fat of fed beasts; and I delight not in the blood of bullocks, or of lambs, or of he-goats.
- יב** כִּי תִבְאוּ, לְרֹאוֹת פָּנַי--מִי-בִקֵּשׁ זֹאת מִיַּדְכֶם, רִמְס חֲצָרַי.
12 When you come to appear before Me, who has requested of you to trample My courts?
- יג** לֹא תוֹסִיפוּ, הִבִּיא מִנְחַת-שָׁוְא--קִטְרֹת תוֹעֵבָה הֵיא, לִי; חֲדָשׁ וְשַׁבַּת קָרָא מְקָרָא, לֹא-אוּכַל אֶוֶן וְעֲצָרָה.
13 Bring no more vain offerings; it is an incense of abomination unto Me; new moon and Sabbath, the holding of convocations--I cannot endure iniquity along with the solemn assembly.

ירמיהו י"ז

- כא** כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: עֹלוֹתֵיכֶם סָפוּ עַל-זְבָחֵיכֶם, וְאָכְלוּ בָשָׂר.
21 Thus said the LORD of hosts, the God of Israel: Add your burnt-offerings to your sacrifices, and eat their flesh.
- כב** כִּי לֹא-דִבַּרְתִּי אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם, וְלֹא צִוִּיתִים, בְּיוֹם הוֹצִיא (הוֹצִיאִי) אוֹתָם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--עַל-דְּבַרֵי עוֹלָה, וְזִבַּח.
22 For I spoke not to your fathers, nor did I command them on the day that I brought them out of the land of Egypt, concerning burnt-offerings or sacrifices;
- כג** כִּי אִם-אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה צִוִּיתִי אוֹתָם לֵאמֹר, שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי--וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים, וְאַתֶּם תִּהְיוּ-לִי לְעָם;
23 but this is what I commanded them, saying: 'Hearken unto My voice, and I will be your God, and you shall be My

והלכתם, בכל-הדרך אשר אצווה אתכם, למען, ייטב לכם. people; and walk in all the ways that I command you, that it may be well with you.'

24 כד ולא שמעו, ולא-הטו את-אזנם, וילכו במעצות, בשררות לבם הרע; ויהיו לאחור, ולא לפנים. But they hearkened not, nor did they incline their ears, but they walked in their own counsels, even in the stubbornness of their evil hearts, and went backward and not forward,

25 כה למן-היום, אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים, עד, היום הזה-- ואשלח אליכם את-כל-עבדי הנביאים, יום השכם ושלח. from the day that your fathers came out of the land of Egypt up to this day; and though I have sent to you all My servants the prophets, sending them daily and often,

26 כו ולוא שמעו אלי, ולא הטו את-אזנם; ויקשו, את-ערפם--הרעו, מאבותם. yet they did not hearken unto Me, nor did they incline their ears, but made their neck stiff; they did worse than their fathers.

27 כז ודברת אליהם את-כל-הדברים האלה, ולא ישמעו אליך; וקראת אליהם, ולא יענוכה. And you shall speak all these words to them, but they will not hearken to you; you shall also call to them, but they will not answer you.

28 כח ואמרת אליהם, זה הגוי אשר לוא-שמעו בקול ה' אל-היו, ולא לקחו, מוסר; אבדה, האמונה, ונכרתה, מפיהם. Therefore you shall say to them: This is the nation that has not hearkened to the voice of the LORD their God, nor received correction; faithfulness is perished, and is cut off from their mouth.

הושע יד

2 ב שובה, ישראל, עד, ה' אל-היך: כי כשלת, בעונך. 2 Return, O Israel, to the LORD your God; for you have stumbled in your iniquity.

3 ג קחו עמכם דברים, ושובו אל-ה'; אמרו אליו, כל-תשא עון וקח-טוב, ונשלמה פרים, שפתינו. 3 Take with you words, and return to the LORD; say to Him: 'Forgive all iniquity, and accept that which is good; so will we render for bullocks the offering of our lips.

ונשלמה פרים, שפתינו

רש"י הושע פרק יד פסוק ג

ונשלמה פרים - שהיה לנו להקריב לפניך, נשלם אותם בריצוי דברי שפתינו:

We will substitute our heartfelt words for the sacrifices we owe You.

רד"ק הושע פרק יד פסוק ג

ונשלמה פרים שפתינו - במקום פרים נשלמה לפניך וידוי שפתינו. כי אתה רוצה בדברי תשובה יותר, כי אין הקרבנות מועילות בלא וידוי העון, כי בכלם נאמר: "והתודה אשר חטא". ובשעיר המשתלח לא היה אלא וידוי דברים, כי לא היה קרב ממנו דבר על גבי המזבח אלא הוידוי. כמו שנאמר: "והתודה עליו את כל עונות בני ישראל" וגומר:

In lieu of bulls, we will render to You our oral confession. You desire repentance more because sacrifices are futile without confession...

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כז עמוד ב

וישראל שבאותו משמר מתכנסין בעריהן וקורין במעשה בראשית. מנהני מילי? אמר רבי יעקב בר אחא אמר רב אסי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (בראשית ט"ו): "ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה?" אמר אברהם: רבונו של עולם! שמא ישראל חוטאין לפניך אתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר ליה: לאו. אמר לפניו: רבונו של עולם, הודיעני, במה אירשנה? אמר ליה (בראשית ט"ו): "קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת" וגו'. אמר לפניו: רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? - אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני - מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם.

"The Israelites of that watch would gather in their towns and recite the works of Bereishit" ... Were it not for the deputations, heaven and earth would not exist! ... Avraham said, Master of the universe: could it be that if Israel were to sin, that you would treat them as you treated the generation of the flood and the dispersion? He replied: No... He said: ... What shall be when there is no Temple? He replied: I have already established for them the [liturgical] order of sacrifice; whenever they recite it before me, I shall consider it the equivalent of actual sacrifice, and I shall forgive them all their sins.

במדבר רבה (וילנא) פרשה יח ד"ה כא מנצפ"ך האותיות

"כל תשא עון וקח טוב **ונשלמה פרים שפתינו**". אמרו ישראל: רבש"ע, בזמן שבהמ"ק (שבית המקדש) קיים היינו מקריבים קרבן ומתכפר, ועכשיו אין בידינו אלא תפלה! טו"ב בגימטריא י"ז, תפלה י"ט ברכות; הוצא משם ברכת המינין שתקנוה ביבנה, ואת צמח דוד שתקנו אחרינו על שום (תהלים כו) "בחנני ה' ונסני".

Israel said before God: When the Temple stood, we would bring sacrifices and secure atonement; now, we have nothing but prayer. The numerical value of TOV is 17 and The Prayer comprises 19 blessings; subtract the blessing of the heretics, which was formulated at Yavneh, and the scion of David, which was formulated subsequently [leaving 17]...

במדבר רבה (וילנא) המשך

ורבי סימון אומר: "קח טוב" בגימטריא נפ"ש. אמרו ישראל: כשבית המקדש קיים, היינו מקטירים חלבים ואמורין ומתכפרין; ועכשיו הרי חלבנו ודמינו ונפשותינו. יהי רצון מלפניך שתהא כפרה עלינו, (הושע יד) **"ונשלמה פרים שפתינו"**.

R. Simon said: טוב is the equivalent [via א"ת-ב"ש] of נפש. Israel said: When the Temple functioned, we would sacrifice fat and sinews and secure atonement; now [we offer] our own fat and blood and souls. May it be Your will that this atone for us [fulfilling] "we shall render words instead of bulls."

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד שני ד"ה מנצפך צופים אמרו

א"ר סימון: "וקח טוב", אמר ישראל לפני הקב"ה: רבש"ע! בזמן שהיה ביהמ"ק קיים היינו מקריבין לפניך חלבים וכבשים והיית מכפר לנו, ועכשיו חלבנו ודמינו ונפשנו שנתמעט לפניך יהיו כפרה עלינו. **"ונשלמה פרים שפתינו"**: שיח תמורת פרים.

... When the Temple functioned, we would sacrifice fatted lambs before You and that would atone for us; now, our own fat, blood and souls that have been diminished before You will atone for us... Prayer in lieu of bulls.

ספר אבודרהם תקון התפלות ועניניהם (Spain, 14th century)

וגם אין לתפלות מנין מן התורה, אלא כל אחד ואחד בכוונה גמורה מתפלל בכל עת שירצה, אם מעט ואם הרבה יעלה לרצון וירצה. וכן היה הדבר מימות משה רבינו ועד זמן שחרב בית קדשנו ותפארתנו, וגלו ישראל בין אומות העולם בעבור חטאם ומעללם, ונתערבו בתוך העמים ההם. כמו שנא' (תה' קו, לה) "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם". ונולדו להם בנים בארצותיהם, ואותם הבנים אשר קמו אחריהם היתה שפתם משובשת ומעורבת מלשונות נכריות, מואביות עמוניות אדומיות צדוניות חתיות, כמו שנא' (נחמי' יג, כד): "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם". ולא היה יכול אחד מהם להתפלל ולדבר כל צורכו בלשון עברי, כי אם בשבוש ותערובת לשון נכרי'. ותהי לשון האמת לכלה וחרץ ותכחד מן הארץ.

There is no numerical requirement for prayer in the Torah, rather everyone would pray with perfect intent whenever he pleased and it would be accepted however much or little he said. This went on from the time of Moshe until the [first] Temple was destroyed and Israel was dispersed throughout the nations—on account of their iniquities—assimilated into them, acquired their ways, and bore children whose language was corrupted and adulterated with foreign languages... Not one of them was able to pray adequately in Hebrew without corruption and adulteration, while the true language disappeared.

וכאשר ראו אנשי כנסת הגדולה זאת הרעה החולה, אמרו: לכו ונלכה באור אלהינו, **"ונשלמה פרים שפתינו"**, אנחנו וכל קהל עדתינו. ולתקן התפלה הנקראת עבודה, אשר על הלשון כבדה, בשפה ברורה ובלשון קצרה, זכה וברה וישרה, מחלאת לשון נכריה מטוהרה, כדי שתהיה על הלשון קלה ובפה שגורה, עד שנהיה כולנו יחד מתפללין בשפה אחת ובלשון א'.

When the Men of the Great Assembly saw this critical malady, they decided to go in the way of God and “render for bullocks the offering of our lips” for our entire community by formulating prayer, known as “service,” ... with language clear and succinct; pure, clear and direct; purified of foreign elements; that would be recited nimbly and fluently, until we would all [again] pray in one and the same language.

(Germany-Spain: 1269-1343) טור אורח חיים סימן צח

ויתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח, ובנחת, ושלא תראה עליו כמשוי ומבקש ליפטר ממנה. ואחר שיעשה כל זה, מובטח לו שתתקבל תפלתו, שהתפלה היא במקום הקרבן. דכתיב: **“ונשלמה פרים שפתינו”** (הושע יד), וכתיב: “ולעבדו בכל לבבכם”. וכי יש עבודה בלב? אלא איזו היא עבודה שהיא בלב, הוי אומר זו תפלה.

ולכך צריך ליהרר שתהיה דוגמת הקרבן בכוונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעומד דומיא דעבודה, דכתיב: “לעמוד לשרת.” והשוואת הרגלים ככהנים בשעת העבודה. וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו. ומתן דמיו. ושלא יחוץ דבר בינו לבין הקיר ובינו לקרקע, דוגמת הקרבן שחציצה פוסלת בינו לבין הכלי, ובינו לרצפה. וראוי הוא שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה כגון בגדי כהונה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה. ומ”מ טוב לו שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות.

One should pray by way of entreaty, like a pauper standing at the door, and pleasantly, so it does not appear to be a burden one is trying to remove. After one does all this, one’s prayers will surely be received, as prayer is in lieu of sacrifice, to wit: “We shall render for bullocks the offering of our lips,” and: “To serve Him with all our hearts.” Is there a service performed by the heart? Rather, the service of the heart is prayer.

Therefore, one must take care that [the prayer] resembles the sacrifice:

- without the intrusion of any foreign intent, such as would disqualify a sacrifice of the order of *Kodashim*; and [it must be recited]
- while standing, just as the sacrificial order required “to stand and serve before God;”
- with feet aligned, as the *Kohanim* stood during the service;
- in a stationary place, as each sacrifice had its fixed location for slaughter;
- with the offering of its blood;
- without interruption between oneself and the wall, or between oneself and the floor, just as an interruption between a sacrifice and the utensil or the floor would disqualify it.

It also behooves one to have appropriate and special garments for prayer, resembling the priestly garments, but not everyone can afford such an expense. In any event, however, it behooves one to have special trousers for prayer to insure spotlessness.